

Škoviéra, A. (2021). *Metody resocializační výchovy.*

Pardubice: Univerzita Pardubice.

Na úvod sa žiada poznamenať, že autora a vynikajúceho pedagóga doc. PhDr. A. Škovieru, PhD., poznajú všetci tí pedagógovia, ktorí sa zaoberajú špeciálnou pedagogikou. Patrí k tým pedagógom, ktorých zmyslom práce je mimoriadny záujem o prácu s mládežou, ktorá potrebuje pomoc, pretože z rôznych dôvodov sa dostala na povestnú „šikmú plochu“. Jeho skúsenosti, ktoré „ukladá“ do kníh vychádzajú nielen z teoretického štúdia, ktoré nijako nepodceňujem, ale aj z viac ako 30 ročnej výchovnej práce v prevýchovných zariadeniach. Ide o autora, ktorí v mnohých svojich publikáciách, na konferenciách, v odborných štúdiách časopisov, v poradniach pre rodičov, ale aj v príprave budúcich učiteľov odovzdáva svoje odborné vedomosti doplnené, svojou už spomenutou, bohatou praxou. Do radu vymenovaných aktivít, akosi samozrejme zapadá aj recenzovaný rukopis publikácie.

Podľa názvu recenzent alebo čitateľ očakáva, že publikácia bude púhym opisom metód výchovy, resp. resocializačnej výchovy. Avšak autor ponúka oveľa viacej. Po úvodných dvoch kapitolách je ďalších sedem zameraných na opis metód uplatňujúcich sa v resocializačnej výchove, publikácia pôsobí nielen odborne, ale aj vysvetľujúco, a čo je na nej sympatické a psychologicko-pedagogické, je najmä jej „ľudský zámer“. Čitateľa určite upúta, že autor neostáva len pri, nazvem to „zjednodušenom vysvetlení a opise“, ale dopĺňa ho pohľadmi a podporou názorov ďalších odborníkov. Avšak najpodstatnejšie – mimoriadne podnetné a dotvárajúce vnímanie čitateľa – sú opísané skúsenosti autora z uplatňovania viacerých výchovných metód. Klasik by povedal „skĺbenie teórie s praxou“. Dobrý učiteľ a pedagóg zrejme povie, „práve toto potrebujú budúci učelia, vychovávateľa, a vôbec všetci, ktorí pracujú s mládežou“. To prispieva nielen k odbornosti, ale aj k čitateľnosti s cieľom, nielen prenosu metód, ale aj k inšpirácii možného. Lebo ktosi už dávnejšie povedal, že „pedagogika je to čo každý vie a nikto nevie“. Recenzovaná publikácia môže prispieť, práve skúsenosťami autora k priblíženiu „ako vedieť“.

Tři pohledy na resocializaci – vstupná kapitola je pre čitateľa zaujímavá tým, že opisuje resocializáciu, ktorú vnímame ako akýsi jednoliaty, nediferencovaný a pojem. Autor ju vysvetľuje ako oblasť, ktorá má viacero charakteristík čo je podmienené a ovplyvnené spoločenskými procesmi, vývojom názorov, skúseností a pod. Pripomína však, že nejde len pojmové aspekty, ale komplexnejšie a správne vnímanie resocializácie má vplyv na jej správnu realizáciu.

Upozorňuje tiež na jej multidisciplinárny problém a ako na proces normalizácie jedinca.

Od stratégií resocializace k jejím metodám odstrategii resocializace k jejím metodám je názov druhej kapitoly. Už zo samotného názvu vyplýva jej zámer. Ten autor rámcuje do dvoch hľadísk:

- odborná erudícia, od diagnostiky problému, po vedomosti stratégií a vhodnosti použitia konkrétnych metód;
- osobnostní kvality odborníka, jeho vzťah k tomu, komu má pomáhať.

Od uvedených zámerov potom odvíja a opisuje stratégie a metódy ako základ odbornosti, pričom stratégie považuje veľmi výstižne ako „filozofiu prístupu“ a výchovnú metódu ako výber. Ak som vyššie spomenul štýl spracovania knihy, potom uvediem, že k jej čitateľnosti prispievajú aj odpozorované skutočnosti z reálneho života a ich spojenie s obsahom knihy. Preto sa mi mimoriadne páči vstup do podkapitoly. Autor úsmevne, pritom však s mimoriadnou znalosťou veci pripomína podstatu stratégií a metód, keď píše, že mnohí rodičia a starí rodičia aj bez štúdia pedagogiky ju vcelku úspešne aplikovali . a to aj s využitím individuálnych prístupov. Samozrejme, ťažiskom je odborný pohľad a opis významu a funkcií opisovaných kategórií s tabuláciou, ktorá čitateľovi umožňuje pochopiť, v pedagogike menej známe „Prima non nocere“ – „Predovšetkým neublížiť!“ K opisu metód v tejto kapitole pridáva poznámky, ktorými upozorňuje za akých podmienok môže byť metóda efektívna.

Nasledujúcich sedem kapitol je zameraných na: 3. Metody restrikce (prepri-mace) a izolace, 4. Regulačně-korektivní metody, 5. Kreativní a sebezpoznávací metody, 6. Personálně-vztahové metody, 7. Metody posilování resilience a fixacechování, 8. Metody readaptace a reintegrace do původního prostředí, 9. Metody přípravy původního nebo nového prostředí.

Jednotlivé kapitoly obsahujú príslušné podkapitoly, v ktorých autor bližšie špecifikuje a opisuje podstatu obsiahnutú v názve kapitoly.

Ak by som chcel napísať podrobnejšiu recenziu na tieto kapitoly, bola by skutočne obsiahla. Nielen preto, že autor v jednotlivých kapitolách a podkapitolách vymenúva desiatky špecifických výchovných metód. Najmä preto, a neviem či by sa mi to podarí v krátkosti opísať, že autor charakteristiku a priblíženie metód čitateľovi nepodáva len ako istý a odborný „súpis“, ale predovšetkým ako výrazné námety pre realizáciu neformálnej, náročnej, no

prítom aj humánnej výchovy. Nedá mi, aby som opätovne neuviedol, že autor neostáva len pri opisných knižných tabuľkách metód a foriem výchovnej práce, ale „prepletá“ ich vlastnými pozorovaniami a skúsenosťami. Vedeckosť pohľadov autora nespočíva len v tom, že printuje rad pohľadov z vedeckých kníh a časopisov, ale aj v tom, že zaujíma vlastné stanoviská a provokuje k zamýšľaniu sa nad dosahom opisovaného. Toto konštatovanie plne vzťahujem aj na rukopis Škovieru, pretože na viacerých miestach rukopisu dáva podnety k ďalšiemu premýšľaniu, „podpichuje“ čitateľa k tomu, aby sa zamýšľal nad niektorými zaužívanými pravdami.

Osobitne na mňa ako recenzenta pôsobí „úžasný závan emocionality“ pri práci s deťmi, dôvera v ich nápravu a pod. Takúto odbornú a emocionalitou presiaknutú publikáciu môže napísať skutočne len odborník na špeciálnu pedagogiku, ba na výchovu vôbec. ktorý je podkutý bohatou praxou, ale aj záujmom o dieťa, o človeka.

Každá vyššie uvedená kapitola obsahuje uvedenie do témy s príznačnými pre ňu špecifikami. Následne autor predmetnú oblasť charakterizuje a opisuje z viacerých aspektov – pedagogických, psychologických, sociálnych. Tento teoretický pohľad, resp. vstup do témy je pre čitateľa veľmi významný, pretože vysvetľuje podstatu, vzťahy a súvislosti opisovaných javov a k nim priradených výchovných metód. Napriek tomu, že úvodné podkapitoly príslušných kapitol sú odborným vstupom do problematiky, sú prítlačivo čitateľné. Uvediem to napríklad piatej kapitoly. Človek neznalý problematiky akiste len náhodou by očakával možnosti a silu využívania kreatívnych metód vo výchove. Autor však už samotným podnadpisom *Kreativita a sebepoznávaní jako cesty k objevování sebe sama* upúta čitateľa, resp. „prinúti“ k tomu, aby sa zahĺbil do kapitoly. Aj v tomto majstrovstve práce autora s textom spočíva výnimočnosť recenzovanej knihy. Takto je spracovaná celá publikácia, a to ju robí popri jej vedeckosti mimoriadne čitateľnou.

To čo píšem vyššie v celom rozsah vzťahujem aj na opis vybraných metód k jednotlivým oblastiam. Autor v knihe opisuje desiatky výchovných metód – narátal som ich viac ako 40. Cenné na ich spracovaní je nielen to, že autor ich „zobieral“, ale predovšetkým ich odborný opis, ich podstatu, zámery a dosah. Vyjadrím to prozaicky a najmä pedagogicky, každej metóde akoby vdýchol „zmysel a dušu“. Povedané inak, opísal ich v realite výchovného procesu, v realite získanej a opísanej výchovnou praxou. Ich pedagogicko-psychologická hodnota spočíva v tom, že aj keď sa „výchovná metóda nedá kopírovať“, ich opis autorom je vynikajúcim námetom pre mnohých pedagógov. Z tohto

pohľadu je kniha vynikajúca nielen pre pedagógov v praxi, ale aj pre študentov pripravujúcich sa na pedagogickú dráhu. Mnohé pohľady na metódy, na ich špecifiká nepodáva autor len ako výsledok svojich vlastných konštrukcií alebo skúseností, ale ich podstatu a funkčnosť na viacerých miestach dokladá pohľadmi odborných a vedeckých autorít. Osobitne hodnotné je, že do týchto opisov mimoriadne vhodne zakomponoval svoje skúsenosti, pohľady a námety.

Celkový záver recenzenta: Po starostlivom, a aj zaujímavom a podnetnom, štúdiu publikácie doc. dr. A. Škovieru, PhD., považujem za vhodné uviesť nasledovné:

- rukopis publikácie je mimoriadne vhodný a v mnohom mimoriadne podnetný pre súčasnosť, pretože stále sme svedkami nežiaducich prejavov v spoločnosti a resocializačná výchova je a aj bude súčasťou nášho života, preto jej treba venovať pozornosť;
- monografia je spracovaná na vysokej odbornej úrovni, rešpektujúc doterajšie poznatky danej oblasti;
- publikácia v dostatočnom rozsahu opisuje podstatu resocializácie, jej dopad na jedinca a hlavne veľmi podrobne, vyčerpávajúco rozpracúva k nej viažuce sa metódy;
- recenzovaná publikácia je cenná aj tým, že autor neostal len v rovine teoretických pohľadov, ale vhodne, nenásilne a aj podnetne pre prax, do rukopisu vniesol svoje skúsenosti, tým kniha získala „pridanú hodnotu“, ktorá bezpochyby zvyšuje jej hodnotu a čitateľnosť, no najmä jeho vplyv na skvalitňovanie resocializácie;
- publikácia môže byť využitá ako mimoriadne vhodný študijný materiál pre všetkých študentov študujúcich učiteľstvo, nevnímam ju ako rýdzo určenú len pre špeciálnu pedagogiku, naopak, veľa podnetov v nej nájdú aj učitelia pôsobiaci v bežných školách.

Na záver recenzie som si nechal najpodstatnejšie – vnímam ju nielen ako vynikajúcu učebnicu, ale súčasne aj ako vynikajúcu príručku výchovnej práce. Je mimoriadne prínosná zvlášť v období, keď čoraz častejšie počúvame ponosy učiteľov práve na správanie sa žiakov v školách.

*prof. PhDr. Erich Petlák, CSc.
Katolícka univerzita v Ružomberku,
Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky*